

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

SeneddEconomi@senedd.cymru

06/02/2025

Annwyl Gadeirydd,

Ymgynghoriad: Llwybrau prentisiaeth

Diolch am y cyfle i gyfrannu at yr ymgynghoriad uchod. Bydd fy ymateb yn canolbwyntio ar y sector prentisiaethau yng nghyd-destun y Gymraeg. Un o amcanion Llywodraeth Cymru yn ei strategaeth *Cymraeg 2050* yw ehangu darpariaeth addysg bellach ac uwch drwy'r Gymraeg a chynnig cyfleoedd i ddilyn prentisiaethau Cymraeg. Y nod yw cefnogi pawb, ni waeth pa mor rhugl eu Cymraeg, i ddatblygu sgiliau yn yr iaith i'w defnyddio'n gymdeithasol ac yn y gweithle. Fodd bynnag, mae diffyg darpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y sector addysg a hyfforddiant ôl-16, yn enwedig mewn meysydd mwy galwedigaethol.

Rydym wedi trafod hyn yn ein hymateb diweddar i ymgynghoriad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar lwybrau at addysg a hyfforddiant ôl-16. Atodwn gopi o'r ymateb hwn gan ei fod yn berthnasol i'ch ymgynghoriad chi. Credwn y bydd o gymorth i chi ddeall yr heriau sy'n wynebu'r rhai sy'n ceisio dilyn llwybr cyfrwng Cymraeg drwy'r sector addysg a hyfforddiant ôl-orfodol, gan gynnwys maes prentisiaethau. Yn yr un modd, hoffem dynnu eich sylw at ein [hadroddiad](#) ymchwil am farn a phrofiadau dysgwyr ôl-16 mewn addysg cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog mewn ysgolion a cholegau addysg bellach ledled Cymru. Amlinellwn isod y prif faterion a drafodir yn y ddwy ddogfen.

Heriau a blaenoriaethau

Mae nifer o heriau yn y sector addysg a hyfforddiant ôl-orfodol, gan gynnwys:

- diffyg darpariaeth cyfrwng Cymraeg
- anhygyrchedd darpariaeth cyfrwng Cymraeg oherwydd pellter
- prinder cymwysterau cyfrwng Cymraeg
- diffyg hyder pobl ifanc yn eu sgiliau Cymraeg

Comisiynydd y Gymraeg

Uned 2, Bloc C
Doc Fictoria
Caernarfon
LL55 1TH

0345 6033 221

post@comisiynyddygybraeg.cymru

Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygybraeg.cymru

Welsh Language Commissioner

Unit 2, Block C
Victoria Dock
Caernarfon
LL55 1TH

0345 6033 221

post@comisiynyddygybraeg.cymru

Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

- canfyddiad dysgwyr fod eu hastudiaethau pellach yn debygol o fod yn Saesneg neu fod gwell rhagolygon astudio yn Saesneg

Dylai'r sector addysg a hyfforddiant ôl-orfodol anelu i oresgyn yr heriau hyn drwy weithio ar y blaenoriaethau canlynol:

- gwrthdroi'r gostyngiad yn y niferoedd sy'n astudio cyfran sylweddol o'u haddysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn y sector ôl-16, yn enwedig mewn colegau addysg bellach a dysgu seiliedig ar waith
- sicrhau bod pobl ifanc yn parhau i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg a mabwysiadu continwwm iaith Gymraeg arfaethedig y Llywodraeth i'r perwyl hwnnw
- cynyddu argaeledd cymwysterau cyfrwng Cymraeg ac annog dysgwyr i ymgeisio amdanynt
- cynnig cyfleoedd i unigolion fagu hyder yn y Gymraeg, gan ddylanwadu'n gadarnhaol ar eu canfyddiad o bwysigrwydd yr iaith o fewn cyd-destun gwaith
- creu gweithlu gyda sgiliau Cymraeg digonol, wedi'i ddosbarthu yn strategol ar draws ac o fewn sefydliadau gwahanol yng Nghymru

Potensial prentisiaethau cyfrwng Cymraeg

Mae prentisiaethau yn creu cyswllt allweddol rhwng sefydliadau addysg, siaradwyr Cymraeg a'r cwmnïau a'r sectorau sy'n chwilio am weithwyr â sgiliau dwyieithog. Drwy'r cyswllt hwn, mae'n bosibl i'r sector ddiwallu anghenion siaradwyr Cymraeg a'u cymunedau mewn ffordd hynod effeithiol. Gall prentisiaethau osod siaradwyr Cymraeg yn union lle mae eu hangen a drwy hynny gyfrannu'n uniongyrchol at wireddu rhai o amcanion creiddiol strategaeth *Cymraeg 2050*. Mae potensial enfawr i ehangu prentisiaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, yn arbennig o ystyried bod y niferoedd sy'n gwneud prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yn parhau yn isel iawn ar hyn o bryd. Mae'r Comisiwn Cymunedau Cymraeg wedi galw ar awdurdodau lleol, byrddau ieuchyd a sefydliadau sector cyhoeddus mawr eraill i gynllunio'n fwy bwriadus er mwyn cynnig rhagor o brentisiaethau cyfrwng Cymraeg. Ym marn y Comisiwn, byddai hyn yn creu amodau ffafriol i alluogi pobl ifanc i aros yn eu cymunedau mewn ardaloedd o arwyddocâd ieithyddol dwysedd uwch.¹

Data am y Gymraeg ym maes prentisiaethau

Un o heriau'r sector ôl-16 yw diffyg data clir am y Gymraeg. Mae data cadarn, cyfredol, yn hanfodol er mwyn sefydlu nifer y dysgwyr sy'n astudio drwy gyfrwng y Gymraeg. Rhaid felly rhannu gwybodaeth am sgiliau Cymraeg dysgwyr rhwng ysgolion, darparwyr prentisiaethau a chyflogwyr. Mae angen monitro dilyniant dysgwyr hefyd i fesur eu cynnydd yng nghyd-destun y Gymraeg wrth iddynt gyflawni eu prentisiaethau.

Mae datblygiad dysgu seiliedig ar waith cyfrwng Cymraeg yn cychwyn o waelodlin hynod isel. Mae'r data diweddaraf am y sector dysgu seiliedig ar waith yn dangos rhywfaint o gynnydd yn y gweithgareddau dysgu cyfrwng Cymraeg a dwyieithog (gweler y tabl isod).

¹ Y Comisiwn Cymunedau Cymraeg: [Grymuso cymunedau, cryfhau'r Gymraeg](#)

Er hyn, mae'r cynnydd cyffredinol yn y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn bennaf seiliedig ar gynnydd yn y gweithgareddau dysgu sy'n cynnwys 'ychydig o ddysgu trwy gyfrwng y Gymraeg'. Er na fyddem yn dymuno diystyru arwyddocâd y cynnydd hwn, mae angen sicrhau bod mwy o ddysgwyr yn gwneud cyfran mwy sylweddol o'u dysgu a'u hyfforddi drwy gyfrwng y Gymraeg yn y sector dysgu seiliedig ar waith.

Tabl: Gweithgareddau dysgu yn ôl cyfrwng y ddarpariaeth mewn dysgu yn seiliedig ar waith, Cofnod Dysgu Gydol Oes Cymru, Llywodraeth Cymru²

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Cymraeg yn unig	0.3% 620	0.4% 685	0.3% 515	0.3% 520	0.4% 565	0.5% 675	0.8% 945	0.7% 750	0.6% 710
Dwyieithog	3.4% 6,475	3.1% 5,045	3.2% 5,135	2.9% 4,850	2.9% 4,305	2.9% 3,620	3% 3,730	2.9% 3,065	3% 3,640
Swm sylweddol o ddysgu drwy gyfrwng Cymraeg	0.2% 325	0.3% 415	0.3% 465	0.3% 530	0.3% 435	0.3% 380	0.4% 555	0.6% 595	0.5% 580
Ychydig o ddysgu trwy gyfrwng Cymraeg	3.2% 6,110	4.7% 7,675	6.9% 10,945	6.7% 11,010	8.3% 12,355	9.3% 11,495	13.3% 16,525	19.5% 20,450	25.5% 30,325
Saesneg yn unig	92.8 174,875	91.5% 148,665	89.3% 142,285	89.3% 147,775	88.1% 130,455	87.0% 107,850	82.5% 102,239	76.3% 79,810	70% 83,210
Cymraeg a dwyieithog - cyfanswm	7.2%	8.5%	10.7%	10.3%	11.9%	13.0%	17.5%	23.7%	29.6%

² [Gweithgareddau dysgu yn ôl cyfrwng y ddarpariaeth a'r math o ddarparwr mewn dysgu yn seiliedig ar waith](#)

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Cymwysterau cyfrwng Cymraeg

Mae diffyg cymwysterau cyfrwng Cymraeg yn broblem ac mae'n golygu nad oes gan ddysgwyr cyfrwng Cymraeg yr un ystod o ddewis o gymwysterau â'u cyfoedion yn y sector cyfrwng Saesneg. Ymhlith yr heriau mae Cymwysterau Cymru wedi eu hadnabod, mae anawsterau gyda recriwtio a chadw aseswyr sy'n medru'r Gymraeg a'r angen am gyllid hir dymor i dalu costau cynnig asesiadau allanol yn Gymraeg.³ Mae gan Gymwysterau Cymru strategaeth i gynyddu argaeledd cymwysterau cyfrwng Cymraeg. Mae hyn yn cynnwys targedu cymwysterau galwedigaethol ôl-16 yn ôl meysydd blaenoriaeth strategol, gan ymgynghori â'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol a chydweithio'n rhagweithiol gyda chyrrff dyfarnu. Adroddodd Cymwysterau Cymru ei fod wedi llwyddo i fynd y tu hwnt i'w darged cychwynnol o 120 o gymwysterau i'w blaenoriaethu ar gyfer eu darparu yn Gymraeg rhwng 2023 a 2025. Dylid cefnogi gwaith pellach yn y cyfeiriad hwn.

Rhaid cadw mewn cof bod y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg yn y chweched dosbarth mewn ysgolion yn llawer cryfach na'r hyn a gynigir gan fwyaf helaeth y darparwyr addysg ôl-orfodol mewn colegau addysg bellach. Fodd bynnag, y colegau addysg bellach, yn hytrach na'r ysgolion, sy'n cynnig y dewis helaethaf o gyrsiau a chymwysterau galwedigaethol. Golyga hyn mai i goleg addysg bellach y mae dysgwyr fwyaf tebygol o fynd i ddilyn cwrs o'r math hwn. Mae dysgwyr sy'n dewis llwybr galwedigaethol, felly, yn llai tebygol o gael dewis darpariaeth a chymwysterau cyfrwng Cymraeg na'r rhai sy'n parhau i astudio mewn ysgol.

Rôl cyflogwyr yn amlygu'r galw am sgiliau Cymraeg

Pwysleisir yn *Cymraeg 2050* bwysigrwydd darparwyr addysg a hyfforddiant ôl-orfodol wrth gynnal sgiliau Cymraeg dysgwyr er mwyn ateb y galw cynyddol am weithlu dwyieithog. Credwn fod gan gyflogwyr ran bwysig i'w chwarae yn y cyd-destun hwn hefyd, o safbwynt creu'r galw ar gyfer prentisiaid a gweithwyr â sgiliau Cymraeg ac annog dysgwyr i werthfawrogi a datblygu'r sgiliau hynny. Erbyn hyn, mae tua 125 o sefydliadau ar hyd a lled Cymru dan gyfundrefn safonau'r Gymraeg, gan gynnwys rhai o gyflogwyr mwyaf Cymru. Does dim cwestiwn bod y gyfundrefn safonau yn gyfrifol am gynyddu'n sylweddol y galw am unigolion sy'n gallu gweithio'n ddwyieithog. Gwyddom hefyd fod y Gymraeg yn sgil a werthfawrogi'r gan nifer o sefydliadau y tu hwnt i'r gyfundrefn safonau. Mae'r rhain yn cynnwys busnesau bach a mawr, rhai ohonynt wedi derbyn cydnabyddiaeth y Cynnig Cymraeg gan y Comisiynydd. Dylid ystyried sut i gefnogi cyflogwyr i amlygu'r angen am weithlu â sgiliau Cymraeg. Dylai darparwyr prentisiaethau a chyflogwyr gydweithio â'i gilydd, yn ogystal ag ysgolion, i sicrhau fod llwybr clir o addysg statudol i'r gweithle sy'n gwneud y mwyaf o sgiliau Cymraeg dysgwyr.

³ Cymwysterau Cymru: [Adroddiad Cynnydd: Ein dull o gynyddu argaeledd cymwysterau galwedigaethol ôl-16 cyfrwng Cymraeg](#)

Adnabod anghenion yn sail i gynllunio

Ynghlwm â hyn, rhaid deall anghenion sgiliau a chynllunio'r ddarpariaeth ar sail hynny. Mae rôl bwysig yn y cyd-destun hwn i'r Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol. Yn dilyn adroddiad yn 2019 gan Bwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau ar y [Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol](#), cytunodd Llywodraeth Cymru bod rhaid gwella'n sylweddol allu'r Partneriaethau i gasglu a dadansoddi data ar y Gymraeg.⁴ Mae Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol y Gogledd wedi mapio llwybrau prentisiaeth a'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg/dwyieithog yn ei hardal. Dylid cefnogi'r Partneriaethau i gyd i ddarparu gwybodaeth gyflawn am y ddarpariaeth prentisiaethau cyfrwng Cymraeg ledled Cymru a gwneud y mwyaf o'u cysylltiadau gyda chyflogwyr i adnabod eu hanghenion. Byddai hyn yn sail i gynllunio'r ddarpariaeth yn fwiadus ac effeithlon a chefnogi prentisiaid â sgiliau Cymraeg.

Adeiladu ar arfer da

Tri sefydliad sy'n gwneud cyfraniad allweddol i'r maes prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yw'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, Urdd Gobaith Cymru a'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Mae eu gwaith yn cynnwys hyfforddi prentisiaid mewn nifer o wahanol sectorau, gweithio mewn partneriaeth â chyflogwyr a sefydliadau addysg a hyfforddiant, a darparu cyrsiau Cymraeg ac adnoddau arbenigol. Ers 2019 mae'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn gweithredu'r [Cynllun Gweithredu Addysg Bellach a Phrentisiaethau cyfrwng Cymraeg](#). Mae'r cynllun yn gosod camau gweithredu dros y tymor byr, canol a hir mewn perthynas â chwe maes strategol allweddol, gan gynnwys cynyddu capasiti staffio, gwella darpariaeth ac ehangu adnoddau. Rhaid cefnogi'r tri sefydliad wrth barhau â'u gwaith er mwyn cynnal y momentwm y maent wedi ei sefydlu. Dywedodd y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol, yn ei adroddiad craffu ar gyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25, "Mae sicrhau twf parhaus yn nifer y dysgwyr sy'n ymgymryd â rhywfaint neu'r cyfan o'u haddysg ôl-16 yn Gymraeg, yn hanfodol, ac yn arbennig mewn prentisiaethau a dysgu seiliedig ar waith."⁵

Bydd gan Medr ran ganolog yn cydlynu'r gwaith hwn gan ddefnyddio dull cydweithredol i ddatblygu'r ddarpariaeth Gymraeg ar draws y sector addysg drydyddol, gan gynnwys prentisiaethau. Bydd gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol rôl arbennig yng nghyd-destun y ddarpariaeth Gymraeg. Cefnogwn ymrwymiad Medr yn ei gynllun strategol drafft i ddatblygu cynllun cenedlaethol i gynyddu cyfleoedd ar gyfer dysgu ac asesu drwy gyfrwng y Gymraeg. Croesawn y ffaith fod datblygu darpariaeth Gymraeg yn un o'i bum nod strategol. Edrychwn ymlaen at gydweithio gyda Medr, y Coleg Cymraeg Cenedlaethol a rhanddeiliaid eraill i gyfrannu at ddatblygiadau yn y dyfodol.

Gobeithio y bydd y sylwadau uchod o gymorth i'r ymgynghoriad.

⁴ [Ymateb Llywodraeth Cymru i adroddiad Pwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau ar Bartneriaethau Sgiliau Rhanbarthol](#)

⁵ Y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a Chysylltiadau Rhyngwladol: [Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2024-25](#)

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Yr eiddoch yn gywir,

Efa Gruffudd Jones
Comisiynydd y Gymraeg